

הרב משה ליב הכהן הלברשט

פרשת ואתחנן

במה זוכים לחיי העולם הבא

"וַיְצַונוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה. וְצִדְקָה תְהִיָּה לָנוּ כִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוֵּנוּ" (דברים ו, כד-כה)

לשון הפסוקים נראתה לכאורה תמוהה, "וַיְצַונוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה" בלשון רבים, ההמשך צריך להיות גם בלשון רבים, "וְצִדְקָה תְהִיָּה לָנוּ כִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה", או "אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה", מדוע בחרה התורה לנקוט בלשון יחיד, "אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת"?

רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שְׁנַאֲמַר (ישעיהו מב, כא) "ה' חפץ למען צדקו וגדיל תורה ויִאֲדִיר" (מכות כג:).

רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל כו', מעקרי האמונה בתורה, כי פשיקים אדם מצוה מתרי"ג מצוות כראוי וכהוגן, ולא ישתף עמה כונה מכוננת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שבארתי לך, הנה זכה בה לחיי העולם הבא, ועל זה אמר רבי חנניא, כי המצוות בהיותם הרבה, אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה, ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה, וממה שיורה על העקר הזה, מה ששאל ר' חנניא בן תרדיון, מה אני לחיי עולם הבא, והשיבו המשיב, כלום בא מעשה לידך, כלומר נזדמן לך לעשות מצוה כהוגן, השיבו כי נזדמנה לו מצוות צדקה על דרך שלמות ככל מה שאפשר, וזכה לחיי העולם הבא, ופרוש הפסוק (ישע' מב) ה' חפץ למען צדקו, לצדק את ישראל, למען כי יגדיל תורה ויִאֲדִיר (פירוש המשניות להרמב"ם).

לפי דברי הרמב"ם הללו, פרש הרב המורה עיר וקדיש מהר"ר אברהם גירון ז"ל את לשון הפסוקים, "ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה", ואם נפשך לומר, מי גבר יזכה לעשות את הכל, ואם יפליא לעשות, עם כל זה לא שלימת עבידתא (העבודה לא תהיה בשלמות) וענוש יענש, לזה אמר "לטוב לנו", כלומר אדרבה זהו לטובתנו, והדר מפרש "ויצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה", אפילו מצוה אחת בשלמות כל חלקיה, וזהו "כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו" לשמו יתברך, כי הוא יודע תעלומות, ולו נתכנו עלילות, והוא היודע שעשה בשלמות, ובזה יזכה לחיי העולם הבא (נחל קדומים למרן החיד"א).

דרש רבי שמלאי, שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום.

בא דוד, והעמידן על אחת עשרה, דכתיב (תהלים טו) מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך, מי ישכון בהר קדשך. הולך תמים ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו. לא רגל על לשונו, לא עשה לרעהו רעה, וחרפה לא נשא על קרובו. נבזה בעיניו נמאס, ואת יראי ה' יכבד, נשבע להרע ולא ימיר. כספו לא נתן בנשף, ושוחד על נקי לא לקח, עושה אלה לא ימוט לעולם.

בא ישעיהו והעמידן על שש, דכתיב (ישעיהו לג, טו), הולך צדקות ודובר מישרים, מואס בבצע מעשקות, נוער כפיו מתמוה בשוחד, אוטם אזנו משמוע דמים, ועוצם עיניו מראות ברע.

בא מיכה והעמידן על שלש, דכתיב (מיכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב, ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט, ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלהיך.

בא חבקוק והעמידן על אחת, שניאמר (חבקוק ב, ד) וצדיק, באמונתו יחיה. (מכות כג: - כד.)

והעמידן על אחת עשרה - שבתחלה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ואם באו לשמור כולן אין להם אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן כו' כדי שיזכו אם

יְקִימוּ י"א מְצוֹת הַלָּלוּ, וְכֵן כָּל שְׁעַת דְּוֵרוֹת שֶׁל מִטָּה הוֹלְכִין וּמְמַעֲטִין אוֹתוֹ (רש"י).

המהרש"א בְּחִדוּשֵׁי אֲגָדוֹת (ד"ה תרי"ג מצוות), כּוֹתֵב, הַקּוֹשֵׁיָא מִפְּרֻסְמַת בְּזַה וְכִי בָאוּ לְבַטֵּל כָּל שְׁאֵר מְצוֹת? כְּלוֹמֵר, הָאֵם הַנְּבִיאִים הִחְלִיטוּ לְבַטֵּל אֶת שְׁאֵר הַמְצְווֹת לְמַעַט אוֹתָם שֶׁהִזְכִּירוּ, עֵקֶב יְרִידַת הַדּוֹרוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ צְדִיקִים כָּל כָּהֵן, וְאִי אֶפְשָׁר לְשַׁמֵּר אֶת כָּל הַמְצְווֹת?

המהרש"א נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאֲרִיכוּת בְּדַבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים הַמְתַּרְצִים קוֹשֵׁיָא זֶה עַל פִּי דִּרְכָם, הוּא דוֹחֶה אֶת דְּבָרֵיהֶם, וּמְסִיק לְבָאֵר אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא הַלָּלוּ עַל פִּי פְרוּשׁ הַמְשָׁנִיּוֹת לְהַרְמִיב"ם שֶׁהִבְאֵנוּ. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כִּיּוֹן דְּרוּב מְצוֹת הַתּוֹרָה מִתְּרִי"ג הַמְצוֹת אֵינָן מְצוּיִים שְׂיִזְכּוּ בָּהֶם לְחַיֵּי עוֹלָם הֵבֵא אֶלָּא בְּמַעַט אֲנָשִׁים וּבְמַעַט מִהַזְּמַנִּים, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה מְצוֹת שֶׁהֵם לֹכְהֵן וְלֹא לְלוֹי וְיִשְׂרָאֵל וְכֵן לְהַפֵּךְ, וְיֵשׁ לְנָשִׁים, וְיֵשׁ שְׁנוּהֶגֶיִן בְּזִמְנֵי הַבֵּית וּתְלוּיּוֹת בְּאַרְצָא, גַּם בְּלֵאֲוִין אִי אֶפְשָׁר שְׂיִזְכּוּ בָּהֶן אִם לֹא בָּא עֲבָרָה לְיָדוֹ וְהוּא נִזְקֵר מִמָּנָה, וְאִם כֵּן בְּמָה יִזְכּוּ לְחַיֵּי עוֹלָם הֵבֵא, וְעַל כֵּן נִתְּנוּ הַנְּבִיאִים כְּלָלִים כּוֹלְלִים לְכָל אוֹמָה יִשְׂרָאֵלִית, בְּכָל זִמְנֵי מִהַזְּמַנִּים, וְשַׁעַל יְדֵיהֶם אוֹ בְּאֶחָד בָּהֶם אֵיזָה שְׂיִהְיֶה, כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יִזְכּוּ לְחַיֵּי עוֹלָם הֵבֵא בְּקִיּוּמָן, וְאָמַר שְׂבֵא דְּוֹד וְהַעֲמִיד דְּבָר זֶה עַל י"א כְּלָלִים, שֶׁהֵם כּוֹלְלִים חֶלְק גְּדוֹל מִהַתּוֹרָה, בְּכָל זִמְנֵי מִהַזְּמַנִּים, וְלְכָל אִישׁ, שֶׁבָּהֶם יִזְכּוּ לְחַיֵּי עוֹלָם הֵבֵא.

הַרִי לָנוּ עֲצָה טוֹבָה אִיךָ לְזַכּוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הֵבֵא, וְהִיא לְהַפְּנִים אֶת הַמַּתְּנָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל "כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה", שְׁנוּעָדוּ "לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים, לְחַיּוֹתָנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה", שְׁעַל יָדָם נִשְׁתַּדֵּל וְנִזְכּוּ לְקַיֵּם לְכָל הַפְּחוֹת מְצוּה אַחַת "כְּאֶשֶׁר צִוֵּנוּ", כְּרֵאוּי וּכְהֶגֶן, לְשִׁמָּה מֵאַהֲבָה, עַל מִתְּכַנְּתָה וּשְׁלֵמוֹתָהּ, וּבְזַכּוֹת מְצוּה זוֹ תַחֲיֶה נַפְשָׁנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הֵבֵא.

חנוך הדור הצעיר

"ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשתכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה" (דברים ד, יד).

"ואותי צוה ה'", ואז במעמד ההוא עשה אותי לשלים תורה ללמד אתכם חקים ומשפטים, שאז צוה למשה במעמד כל ישראל שהוא ילמד להם כל דברי התורה... (מלבי"ם).

החפץ חיים עבד כל חייו על תחום החנוך. כבר משחר נעוריו עמל ליסד "חדרים" ובתי ספר דתיים לילדי ישראל. הוא פרסם עשרות כתבות ומאמרים, בהם קרא להורים לתת לילדיהם חנוך תורני יהודי מקורי ולא מזויף. הוא יצא למלחמה נגד דרכי החנוך החדשות של קבוצות השמאל, שעסקו בבקרת המקרא, וחנכו את הדור הצעיר ללא אמונה בבורא עולם.

החפץ חיים לא הסתפק בבקרת בלבד, אלא עסק בבנייה חיובית, הקים "חדרים" בכל מקום, גייס אמצעים עבור אחזקתם, זמן את גדולי הרבנים לפגישות, הזהיר מפני הסכנה הגדולה של החנוך החדש, לו הוא קרא "עבודה זרה".

הקונטרס שלו "חומת הדת" עשה רשם עצום. בו הוא דחק בכל היהודים הישראלים, להקים "חדרים" ולהעסיק מורים שומרי מצוות. במקומות בהם אין מורים דתיים בנמצא, תבע החפץ חיים מהרבנים המקומיים להיות בעצמם ה"מלמדים", שילמדו תורה עם ילדי ישראל. משה רבנו גם הוא היה "מלמד", כך כתוב בחמש, "ואתי צוה ה' ללמד אתכם". גם הרבוננו של עולם בעצמו "מלמד תורה לעמו ישראל".

(מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" להגר"ש גריינימן זצ"ל – תרגום הרב מ. ל. הכהן הלבפשטט) ©